

TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ BÜLTENLERİ

BÜLTEN Cilt 4, 2000

Yeni Merkez Binamız

Nurper Erberk Özen

Türkiye Psikiyatri Derneği merkez yönetimi olarak, derneğimizin genel merkezinin açılışının sevincini tüm meslektaşlarımızla paylaşıyoruz. Mart 2000 tarihinde tüm yasal ve bürokratik işlemlerin (zorlukların !) tamamlanmasının ardından tapusuna kavuştuğumuz merkezimiz, Ankara'nın işlek iki merkezi, Tunalı Hilmi Caddesi ve Kızılay'a yürüyüş mesafesi ile en fazla 15 dakika olan Tunus Caddesi'nde, No:59/5 adresinde bulunuyor.

Eski mimari tarzının geniş binalarından olan merkezimiz, 240 metrekare olup, 4 oda bir salon içeriyor. Her katında bir daire yer alan bir apartmanın 4. katında yer alıyor. Oldukça geniş olan salonu, 80 kişilik bir toplantının yapılabilmesine mekan olarak olduğu kadar teknik donanım olarak da uygun biçimde tasarlandı. Öte yandan diğer odalar da diğer psikiyatri derneklerinin ve derneğimiz şubelerinin hem kullanımı hem dökümantasyonları arşivleyebilecekleri şekilde düzenlenmiş durumda bulunuyor.

Düzenlenmeden söz edince, merkezimizin mart ve temmuz ayları arasında tadilat çalışmalarının sürdüğünü belirtmek gerekiyor. Bu süre içerisinde üç müteahhit firmadan alınan teklif ve projeler değerlendirilerek, en uygun olanı ile anlaşma sağlandı ve başlanan tadilat, tefrişat, dekorasyon işlemlerinin sonucunda amaca ve isteğe uygun çağdaş görünümlü bir merkeze kavuşmuş olduk.

Dernek merkezimizin, normal konut yaşamı için gereken elektrik, su, telefon bağlantıları gibi resmi işlemleri de tamamlanmış bulunuyor. Kısa bir süre içinde telefon, faks ve her türlü haberleşmede de bu adresi kullanabileceğiz. Bu sevinci yakında açılış dolayısıyla sizlerle de paylaşabilmeyi umuyoruz.

Genişletilmiş Yönetim Kurulu Toplantısı Yeni Merkezimizde Yapıldı

Türkiye Psikiyatri Derneği genişletilmiş yönetim kurulu, toplantısını yeni açılan merkezimizde yaptı. Toplantıda dernek merkezinin yapılanması, bir arşiv oluşturulmasına, bu amaçla bir kitap bağış kampanyasının açılmasına, uzmanlık tezlerinin şube başkanları aracılığıyla merkeze ulaştırılmasına karar verildi.

Ülkemizde yapılan kongrelerde karşılaşılan sorunlar tartışıldı ve çözüm önerileri konuşuldu. 2001 yılında Dünya Psikiyatri Birliği bölgesel toplantısı olarak yapılacak bahar sempozyum üzerinde duruldu.

Türkiye Psikiyatri Derneği ve ulusal psikiyatri kongreleri-Anadolu psikiyatri günleri

M. Sezai BERBER

1995 yılında İstanbul'da yapılan 31. Ulusal Psikiyatri Kongresi Genel Kurulu'nda "32. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nden başlamak üzere Ulusal Psikiyatri Kongrelerinin her yıl için Kongre Genel Kurullarında kararlaştırılacak olan yörelerdeki bir dernek, kurum ve kuruluş ile birlikte Psikiyatri (Birliği) Derneği'nce düzenlenmesine" karar verildi. Bu kongre'de ayrıca 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin (Türkiye) Psikiyatri Derneği ve Bakırköy RSHH

işbirliğinde düzenlenmesine karar verildi.

Bu kararın ardından daha önce Kongre'yi almış olmasına rağmen 1996 yılında Ankara'da yapılan 32. Ulusal Psikiyatri Kongresi, GATA Tıp Fakültesi Psikiyatri AD'nin olumlu tutumu ile (Türkiye) Psikiyatri Derneği ve bir kurum işbirliğinde düzenlenen ilk Ulusal Kongre oldu. Bu kongre'de 34. Ulusal Psikiyatri Kongresi (Türkiye) Psikiyatri Derneği ve İzmir Psikiyatri Derneği işbirliğinde düzenlenmesine karar verildi.

1997 yılında Antalya'da yapılan 33. Ulusal Psikiyatri Kongresi Genel Kurulu'nda 1999 yılında yapılacak olan 35. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin (Türkiye) Psikiyatri Derneği ve KTÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD'nin birlikte düzenlemesine, ayrıca özellikle yabancı konuşmacıların programı, hazırlıkların uzun sürmesi gibi gerekçelerle Ulusal Kongre'leri işbirliği içinde yapacak olan kurumun 3 yıl önce belirlenmesi önerisi benimsendi ve bu çerçevede 2000 yapılacak olan 36. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin (Türkiye) Psikiyatri Derneği ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD'nin işbirliğinde düzenlenmesi kararlaştırıldı. Bu kongre genel kurulunda ilk kez 3 yıl sonrasının ulusal kongresi planlandı ve aynı kişiler (aynı genel kurul) KTÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri AD ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD nin Türkiye Psikiyatri Derneği ile işbirliği ile 35. Ve 36. Ulusal Psikiyatri Kongresi'ni yapması kararını vermiştir.

1998 yılında İzmir'de yapılan 34. Ulusal Psikiyatri Kongresi Genel Kurulu'nda "son kez 2001 yılında yapılacak olan 37. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin 34. Ulusal Psikiyatri Kongresi Genel Kurulu'nda seçimle belirlenen bir kurum ile (Türkiye) Psikiyatri Derneği işbirliğinde yapılmasına; 2002'de yapılacak 38. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nden başlayarak Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin yerel düzenleyici kurumunun belirlenmesinin, (Türkiye) Psikiyatri Derneği'ne yapılan başvuruların (Türkiye) Psikiyatri Derneği Genişletilmiş Yönetim kurulu'nda görüşüldükten sonra, (Türkiye) Psikiyatri Derneği Genel kurulu'nda karara bağlanması" kararı kabul edilmiştir. 34. Ulusal Psikiyatri Kongresi Genel Kurulu'nda son kez oylama yapılarak 2001 yılında yapılacak olan 37. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp fakültesi Psikiyatri AD ile (Türkiye) Psikiyatri Derneği işbirliğinde düzenlenmesini kararlaştırdı.

Derneğimizin 26-2-2000 tarihinde yapılan 3. Olağan Genel Kurul'unda iki Ulusal Kongre için yerel kurum görüşüldü. Kongre yapılması planlanan yer, anabilim dalının önceki kongre deneyimleri ve insan gücü, tur firmasının yeterliliği gibi başlıkları içeren ayrıntılı birer dosya ile başvuran iki psikiyatri anabilim dalı belirlendi. 2002 yılında yapılacak olan 38. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin Derneğimiz ile Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilimdalı işbirliğiyle düzenlenmesine, 2003 yılında yapılacak olan 39. Ulusal Psikiyatri Kongresi'nin Derneğimiz ile Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilimdalı işbirliğiyle düzenlenmesine karar verildi.

1996 yılında İzmir'de yapılan 5. Anadolu Psikiyatri Günleri'nde 6. Anadolu Psikiyatri Günleri'ni yapmak için aday çıkmadığı için 5. Anadolu Psikiyatri Günleri düzenleme kurulu "Anadolu Psikiyatri Günleri'ni düzenleme yetkisinin (Türkiye) Psikiyatri Derneği'ne devredilmesine, 1997 Anadolu Psikiyatri Günleri'ni düzenlemeye istekli olacakların bu görevi (Türkiye) Psikiyatri Derneği'nden almalarının gerektiğine oybirliği ile karar verdi" ve bu karar Genel Kurul tutanağı ile derneğimize iletildi. 1997 de Erzurum, 1998 de Malatya, 1999 da Diyarbakır ve 2000 de Edirne'de tarihlerinde gerçekleştirilen Anadolu Psikiyatri Günleri derneğimizle işbirliğinde yapıldı. 2001 de Abant'ta yapılacak olan 10. Anadolu Psikiyatri Günleri'nde Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri AD ve Derneğimiz işbirliğinde düzenlecek.

Derneğimizin 26-2-2000 tarihinde yapılan 3. Olağan Genel Kurul'unda 2002 yılında yapılacak olan 11. Anadolu Psikiyatri Günleri'nin TPD Adana Şubesi ile Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim dalı işbirliğiyle düzenlenmesine, 2003 yılında yapılacak olan 12. Anadolu Psikiyatri Günleri'nin TPD Elazığ Şubesi ile Fırat Üniversitesi

Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim dalı işbirliğiyle düzenlenmesine karar verildi.

Psikiyatrik hastaların haklarının yasayla korunması gerekli mi?

Mustafa Sercan

(TPD Psikiyatrik Hastaların Haklarını Koruma Yasası Hazırlama Komisyonu Üyesi, TPD İnsan Hakları ve Etik Bilimsel Çalışma Birimi Koordinatörü).

Türk Psikiyatri Birliğinin Ne Tür Etkinlikleri ve İşlevi Olabilir? Dilek ve Öneriler

1.Sorular nasıl yanıtlanmalı?

Denebilir mi ki, "Bizler her şeye gücü yeten (omnipotent) ve iyi psikiyatri uzmanları olarak hastalarımızın haklarını zaten koruruz?" Ya da, "Bu konuda yasal düzenleme olmasına gerek yok, çünkü psikiyatrik hastaların hakları tıbbi ve psikiyatrik etik kurallarınca zaten korunuyor" diyerek karşı çıkmak doğru mu?

Psikiyatrik hastaların haklarının korunması kurallarını içeren bir yasal düzenlemesi olmayan ender ülkelerden birinde psikiyatri uzmanı olarak çalışmak acaba bize kolaylık mı sağlıyor? Etik kurallar yeterli olsaydı örneğin hırsızlık ya da cinayet konusunda ayrıca yasal düzenlemeye gerek duyar mıydık?

İnsan Hakları- Hasta Hakları

Bilindiği gibi hukuk haksızlığı önlemek amacıyla yönelik bir toplumsal kurum. Başlangıcı itibariyle hukuk yasaların konulmasıyla başlamış ve mutlak yönetimin kararlarının kurala bağlanması ve genel anlamda sınırlanması anlamına gelmiş. İkinci adımda hukuk, küçük grupların ya da bireylerin hakkını korumak amacıyla mutlak yönetimin yetki ve gücünün belli alanlarda sınırlanması olarak tanımlanmış ve uygulanmış. Demokrasi uygulamalarının gelişmesi, yönetimin mutlak olma özelliğini ortadan kaldırmış, insan haklarını toplumsal yaşamın temel öğelerinden biri haline getirmiş. Bu bağlamda hukukun ve insan haklarının gelişimi tarihi, yönetimin (yönetim erkini elinde bulunduranların) ya da yetke (otorite) konumunda olanların yetki alanı tanımlaması, sınırlandırılması ve kurala bağlanması tarihidir.

Psikiyatri, bilgi biçimi itibariyle bir kişinin zihinsel yetilerinin sağlıklı ya da yetersiz olduğuna karar verme yetkisiyle yetke (otorite) konumunda bir bilgi alanıdır. Psikiyatri uzmanının bilimsel olarak bu yetkisinin kısıtlanması söz konusu olamaz. Sınırlanması ise yalnızca bilimsel verilerin gelişimiyle olabilir. Ancak psikiyatri bilgisinin uygulaması toplumsal bir niteliktedir ve uygulamada psikiyatri uzmanı bir yetkedir. Psikiyatrik hasta hakları bu nedenle psikiyatri uzmanının uygulamada sınırlarının belirlenmesi, tanımlanması ve kurala bağlanması anlamına gelir.

Psikiyatrik Hasta Hakları Ve Türkiye Psikiyatri Derneği(TPD)

Türkiye Psikiyatri Derneği tıbbi bir meslek kuruluşu olarak çalışma konusu olan psikiyatrik hastaların haklarıyla ilgili çalışmalarını bu konudaki organı olan İnsan Hakları ve Etik Bilimsel Çalışma Birimi ile sürdürmektedir. Bu çalışma Birimi'nin hazırladığı

"Psikiyatri Uzmanının Uyması Gereken Etik İlkeler" TPD Genişletilmiş Merkez Yönetim Kurulu'nca gözden geçirildikten sonra meslektaşlarımızın katkılarına açılmıştır. Bundan sonraki ilk TPD Genel Kurulu'nda oylanarak kesinleştirilecektir. "Psikiyatri Uzmanının Uyması Gereken Etik İlkeler" psikiyatri uzmanının mesleki uygulamada özen göstermesi gereken kuralları belirlemeye yöneliktir. Bir anlamda Tıbbi Deontoloji Tüzüğü'nün psikiyatri uzmanlık alanında ayrıntılandırılması anlamına gelir. Uymayan psikiyatri

uzmanlarına mesleki topluluğun karşı tavır alma yaptırımını ifade eder. Psikiyatrik hasta haklarını bir bütün olarak koruma konusunda bütün gereksinimi karşılayamaz.

Yasalarımız Karşısında Psikiyatrik Hastanın Durumu

Bugüne dek psikiyatrik hastanın haklarını tanımlayan ve hak kaybına uğramasını önleyen, psikiyatri uzmanının yetke sınırlarını tanımlayan, psikiyatrik uygulamanın yasal sınırlarını tanımlayan bir bütün yasanın eksikliği meslek ortamında bir çok kez tartışma konusu oldu. 1993'de Sağlık Bakanlığı Ruh Sağlığı Dairesi Başkanlığı bu kapsamda bir yasa tasarısı taslağı hazırlayarak tartışmaya açtığı halde bu çalışma yarım kaldı. Daha sonra meslek topluluğuna Sağlık Bakanlığı'nın bu yönde başka bir çalışması olduğuna ilişkin bir bilgi ulaşmadı.

Ülkemiz yasalarında psikiyatrik hastaların durumunu kapsayan hukuki tanımı içeren değişik tanım ve yaptırımlar Türk Ceza Kanunu (TCK)'ndaki 473, 476, 560, 561, 562. Maddelerinde yer almaktadır. Bunlar da psikiyatrik hastaların başıboş bırakılmasından sorumlu olanlara verilecek cezaları tanımlıyor. TCK 46, 47, 48. Maddeleri de psikiyatrik hasta ile ilgili ancak ceza ehliyetini tanımladığından konumuz dışında...

Geçen yüzyıla dek süren ve toplumu psikiyatrik hastadan korumak temelinde biçimlenen anlayışın çağına göre geçerliliği olduğu ve zamanında çağdaş olduğu tartışmasız. Ancak son elli yıldır, psikiyatride tıbbi tedavi olanaklarının tarih boyunca hiç olmadığı ölçüde gelişmiş olduğu bir çağda yaşıyoruz. Artık psikiyatrik tedavi, hastaları bir hastanede sürekli kapalı tutma uygulamasına gerek olmadan da uygulanabilir. Mesleki uygulamamızda artık hastaları kapalı serviste bulundurma, bütün psikiyatrik hastalar için bir zorunluluk olmaktan çıkmış durumda. Bir psikiyatrik hastayı kendisi veya çevresine zarar verebilme potansiyeli olmadıkça kapalı bir psikiyatri servisinde tutma zorunluluğumuz yok.

Öte yandan uluslar arası hukuk kuralları ve Anayasamızın 19. ve 38 maddelerinde açıkça belirtildiği gibi kişinin özgürlüğünün kısıtlanması ancak mahkeme kararıyla olabilir. Oysa bu konuda bir yasal düzenleme olmadığından hakkında mahkeme kararı olmadan kişinin tedavi hakkını kullanabilmesi amacıyla bile olsa psikiyatrik bir hastanın geçici olarak kapalı bir psikiyatri servisinde tedaviye alınması özgürlük kısıtlamasıdır. Bu nedenle yasal bir düzenlemeyle yargıç denetiminde olmaksızın psikiyatri uzmanının kararıyla kişinin bir psikiyatri servisine kapatılması Anayasaya aykırı bir uygulama konumundadır.

Başka bir yönden de kişinin tehlikeliliği nedeniyle kapalı serviste tedaviye alınması hem kendisinin hem de aile bireylerinin ya da yasal temsilcisinin karşı koyması durumunda psikiyatri uzmanını yasal dayanaktan yoksun bir biçimde bir tartışmanın tarafı yapmaktadır. Görevi gereği öncelikle hastasının sağlığını ve ardından toplum güvenliğini korumak zorunda olan psikiyatri uzmanı, çeşitli tepkilerin hedefi haline gelmektedir. Bu konuda açılacak bir davada sanık olması durumunda psikiyatri uzmanının savunmasında uygulamasını doğrudan dayandırabileceği bir yasa da yoktur.

Psikiyatrik Hastaların Haklarını Koruma Yasası Taslağı Önerisi "Psikiyatrik Hastaların Haklarını Koruma Yasası" hazırlamak üzere Aralık 1998'de dönemin TPD İstanbul Şubesi'ne görev verilmiş, İstanbul Şubesi Yönetim Kurulu'nca Doç. Dr. Mustafa Sercan, Doç Dr. Solmaz Türkcan, Dr. Nevzat Satmış, Dr. Dilek Taşçı, Dr. Aslıhan Polat'tan oluşan bir komisyon görevlendirilmiştir. Komisyon çalışmalarına 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi nedeniyle ara vermek zorunda kalmış, çalışmalarının sonucunu bu yılki Bahar Sempozyumu'nda TPD Genişletilmiş Merkez Yönetim Kurulu'na sunmuş bu toplantıda komisyon, bu kez Merkez Yönetim Kurulu'nca atanarak çalışmalarını tamamlamakla görevlendirilmiştir. TPD Bülteni'nin bu sayısında yer alan taslak önerisi bu süreçte hazırlanmıştır.

"Psikiyatrik Hastaların Haklarını Koruma Yasası" bir yandan psikiyatrik hastaların haklarının korunmasını sağlarken, bir yandan da psikiyatri uzmanının uygulamalarını yasal bir çerçevede yürütmesi olanağını sağlayacaktır.

Meslektaşlarımızın katkılarıyla son şekli verilecek olan "Psikiyatrik Hastaların Haklarını Koruma Yasası Tasarı Taslağı" yasalaşma sürecini başlatması dileğiyle Sağlık Bakanlığı'na sunulacaktır. Bilindiği gibi yasaların hazırlanmasında mesleki ya da sivil toplum kuruluşlarının faaliyet göstermesi sık rastlanan bir durum değildir. Böylece Türkiye Psikiyatri Derneği ülkemizde pek az örneği bulunan bir uygulamayı başlatmış olacaktır.

Türkiye psikiyatri topluluğu olarak hastalarımızı ve kendi mesleki sınırlarımızı koruyacak bir yasanın hazırlanmasına katkıda bulunmamız gerektiğine inanmaktayız.

Etikten hukuka Niyazi UYGUR

İnsanlık tarihinde psikiyatrinin politik amaçlarla kötüye kullanımına, işkence yada başka zalimce insanlık dışı ve aşağılayıcı uygulamalarda yer almasına ilişkin örnekler bulunmaktadır. Gerçek tıbbi nedenler dışında, politik, toplumsal ya da dinsel düşünce ve inançları nedeniyle kişilerin zorla gözlem altına alınmaları yada kapalı psikiyatri kliniklerine konularak "tedavi" adına psikiyatrik uygulamaların, tetkiklerin, bilgilerin ve hastanelerin kötüye kullanıldığı olmuştur. Hatta bilinç yitimi nedeniyle kişiye herhangi bir ağrı yada acı duygusu yaşatmadığı halde aptalca E.C.T. uygulandığı dahi görülmüştür.

Psikiyatrinin kötüye kullanımı kimi zaman da gerekli, yeterli ve uygun bir psikiyatrik tedaviden yoksun bırakma, uygun ve güvenli koşullarda sistematik olarak tedavi olanağı sağlamama biçiminde olabilmektedir. Bunlara verilen bakımın kalitesizliği, hastane koşullarının kötülüğü ve çalışanlarının kötü davranışları da eklenebilir.

Psikiyatrinin politik nedenlerle kötüye kullanılmasındaki amaçlar;

- 1.** Psikiyatrik tanıli kişiyi devletin hastalık ve tedavi gibi görünüşte insancıl nedenlerle gözlem ve kontrol altına almasını sağlar.
- 2.** Böyle bir nedenle özgürlüğün kısıtlanma süresi sınırsız olabilir.
- 3.** Karşit görüşlülerin inandırıcılığını ve saygınlığını azaltır.
- 4.** Karşit hukuki kampanya ve girişimleri önler
- 5.** Tutukluların yasal savunma haklarını ellerinden alarak, haklarından yararlanmalarını önler
- 6.** Politik yargılamalara karşı duyulan nefret ve tepkiye yol açmaksızın kişileri politik tutuklu kılar

Bu tür uygulamalar Nazi savaş suçlularının yargılanmaları ile ortaya çıkmış, daha sonra soğuk savaş yıllarında Sovyetler Birliği'nde, Çekoslovakya, Macaristan, Romanya ve Yugoslavya gibi ülkelerde gerçekleşmiştir.

Türk psikiyatri tarihinde bu türden kötüye kullanım örneğine rastlanmaz. Buna karşılık kimi suçluların kimi zaman cezadan, kimi zaman askerlik yada vergi vb. gibi mali yükümlülüklerden kurtulabilmek için politik nüfuz ve çevrelerini kurumlar ve hekimler üzerinde baskı unsuru olarak kullandıkları olmuştur.

Hekimin görevi insanın ve soyunun sağlığını korumaktır. Hekim bilgi ve vicdanını bu göreve adanmak zorundadır. Hekim hastanın fiziksel direncini azaltabilecek tıbbi tedavi girişimlerde bulunurken hastasına en yararlı olacak, en az zarar verebilecek yöntemi

seçmek ve önermek zorundadır.

Son yarı yüzyıla kadar dünya genelinde ve ülkemizde hekim-sağlık kurumu-hasta ilişkileri hekimlerin patrierkal otoritesi altında tıbbi etik ve deontoloji ilkeleri ile yürütülmüştür.

Son yarı yüzyıldan buyana genel tıpta ve psikiyatride hekim-sağlık kurumu-hasta ilişkileri görev, yetki ve sorumluluk alanları, sınırları ve kurallarının genelden özele, uluslararasıdan ulusala doğru gelişmesi ile artık yalnız tıbbi etik'in ilgi alanında kalması yeterli bulunmadığından yasal düzenlemelerin de zorunlu olduğu görülmüştür.

Çağcıl hukuk anlayışı bireyin insan olarak sahip olması gereken "temel insan hakları" bir hukuk toplumunun üyesi olmakla sahip olduğu yurttaşlık haklarını, kişilik haklarını tanımlayan, düzenleyen ve bunları toplumsal kurumlara, bu kurumların görevlilerine ve başkalarına karşı koruyan ilkeler içerir.

T.C. Anayasası temel hak ve özgürlüklerin ancak yasalarla sınırlanacağı hükmünü içerir. (madde:13) Oysa psikiyatrik uygulamalarda sıklıkla bilinçlilik durumundaki kişi ya onay vermediği halde yada onay verse dahi hastalığı nedeniyle verdiği onayın hukuki geçerliliği tartışılır durumundayken öncelikli amaç kendi yararı ve tedavi ile sağlıklı yaşama hakkının sağlanması olsa da kimi temel hak ve özgürlükleri sınırlanabilmektedir. Bu da temel hukuk ve özgürlüklere müdahale ve dolayısıyla hak ihlali riskini doğurmaktadır.

Psikiyatrik bozukluk içindeki kişi ergin (reşit) onay vermeye ehil (mümeyyiz) olduğunda, kendi istem ve onayı ile ayaktan tedavi görüyorsa anayasada tanımlanmış temel hak ve özgürlüklerinde bir kısıtlama söz konusu olmayacaktır. Ancak bu durum tüm hukuki sorunları ortadan kaldırmaz. Zira bu koşullarda dahi yapılacak girişimin ruh ve beden sağlığına zarar verme riski olabilir. Hastaya yada kurumuna ekonomik zarar vermesi hastanın akademik çıkarı yada ilaç endüstrisinin çıkarı için denek olarak kullanılmak suretiyle sömürsü söz konusu olabilir. Bu gibi durumlar özel hukuk'un ilgi alanına girerler. Şurası bir gerçek ki reşit ve mümeyyiz olanlar kendi istem ve onaylarıyla sahtecilerin yada inanç sömürücülerinin de kurbanı olabilmektedirler.

Ergin ve ehil kişinin kendi istem ve onayı ile yatırılarak yapılan psikiyatrik inceleme ve tedavisinin açık birimlerde sürdürülmesi de kimi hak ve özgürlüklerinin kurallarla kısıtlamasını gerektirir.

Çoğunlukla hastanın yatmasının yararlı olacağı ancak zorla yatırma koşullarının bulunmadığı durumlarda hastaneye yatarken alınan onaylarda baskı ve zorlama olsa da bu "ikna etme yeteneği" ile maskelenir. Çünkü bir yandan hastanın yakın çevresi hastaya ve psikiyatriste baskı yaparken öte yandan hekim yatırmanın klinik ve yasal sonuçlarından kaygı duymaktadır. Böylece hasta tek seçeneğin yatış olduğu baskısıyla gönüllü onay vermiş sayılır.

Onay veren dolayısıyla şekil olarak istemli yatan hasta Türk Medeni Yasasındaki deyimlere akıl hastalığı yada zayıflığı nedeniyle hukuki yeterlilikten yoksunsa; bu onay hukuk açısından geçerli olmayacaktır. Bu durumda varsa yasal temsilcinin (vasi) de onayı alınmalıdır. Aile üyeliği veya yakınlık ancak tanıklık konumunu oluşturur.

İstem dışı ve onay olmaksızın hastaneye yatırılmayı gerektiren koşullar acil durumlardır. Bunlar hasta ve çevresi için yaşamsal ve ciddi tehlike içeren durumlardır. (intihar, mutilasyon, aşırı fiziksel kötüleşme, çevreye fiziksel saldırgan davranış gibi). Hiçbir ülkede bu durumdaki hastadan gönüllü olmasını ve onay vermesini bekleyen bir yasal düzenleme yoktur.

Kişinin istemi ve onayı olmaksızın özellikle kapalı bir birimde psikiyatrik inceleme ve tedavi altına alınması temel insan haklarının ve özgürlüklerinin ciddi derecede ihlal

edilmesi riskini taşıdığından bu konuda acil olarak yasal düzenleme gerekmektedir.

Ülkemizde psikiyatrik hastaların temel haklarını ve özgürlüklerini korumayı amaçlayan ve bunları düzenleyen bir yasa bulunmamaktadır.

Kişinin ruh ve beden sağlığını korumaya yönelik gerekli tedaviyi olma hakkını kısıtlamayan yada zorlaştırmayan bir yasal düzenleme gerekmektedir. Aksi halde tedavi hakkı ancak hastalar suç işledikten sonra ve tutuklandıkları takdirde işleyen bir prosedüre dönüşebilir.

Ayrıca son yıllarda medyada sıklıkla ihlal edilen bir kişilik hakkı da "özel hayatın gizliliği ve korunması" ilkesidir. Getirilecek yasal düzenleme bu anayasa kuralını da içermelidir.

T.C. Devlet Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesini (1948) 1949'da imzalamış, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesini (1953) 1954'te imzalamış, İşkencenin ve İnsanlık dışı yada Onur kırıcı Ceza ve Muamelenin Önlenmesine ilişkin Birleşmiş Milletler ve Avrupa Sözleşmelerini 1988'de imzalamıştır.

Bu sözleşmeler hükümlerine uygun olarak "Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu İşkence ve Kötü Muameleyi Önleme Komitesi" periyodik olarak ülkemizi ziyaret etmekte ve incelemelerde bulunmakta izlenim ve eleştirilerini içeren raporlar yayınlamakta ve ülkemizdeki gelişmeleri izlemektedirler. Bu bağlamda ilki 1992 ve ikincisi 1997 olmak üzere İstanbul Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Samsun Ruh Sağlığı Hastanesi ilk kez ziyaret edilerek incelenmiştir.

Bu ziyaretlerde yapılan görüşmelerde ve düzenlenen raporlarda ülkemizde ruh hastalarının haklarını koruyan ve güvence altına alınmasının kurallarını belirleyen bir sivil (medeni) yasanın bulunmaması ciddi bir sorun olarak yer almaktadır. Ruh hastalarının haklarını güvence ve koruma altına alınan yasadan yoksun 3-5 ülkeden biri olarak kalmak devletimiz ve yurttaşlarımız için onur kırıcı bir eksiklik sayılmalıdır.

Bilimsel çalışma birimleri üçüncü yılını doldurdu

Doç. Dr. Levent Küey

Psikiyatri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

Psikiyatri Derneği Bilimsel Çalışma Birimleri Kuruluyor

Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) Bilimsel Çalışma Birimleri benzeri birimler, başta Dünya Psikiyatri Birliği (WPA) olmak üzere, dünyadaki hemen tüm psikiyatri meslek örgütlenmelerinde bulunan yapılanmalardır. Farklı örgütlerde seksiyon, komisyon, komite gibi çeşitli adlar altında bu tür çalışma birimleri bulunmakta ve bu birimler ortak amaçlar taşımaktadır. TPD de, daha kuruluş aşamasından başlayarak bu tür bir çalışma birimi yapılanmasını uygun buldu ve bunu hayata geçirdi. Ülkemizdeki tüm psikiyatri uzman ve asistanlarına yönelik bir anket çalışmasının ardından gönüllü katılım yoluyla, bu birimler kurulmuş ve ilk toplantılarını 1997 yılı Birinci Bahar Sempozyumları'nda yapmıştı. Daha sonra Bilimsel Çalışma Birimlerinin iç işleyişini düzenleyen kısa bir yönerge hazırlanmış ve TPD Genel Kurulu'nun oyları ile kabul edilmişti. TPD Bülteninin bu sayısında, Bilimsel Çalışma Birimlerinin 2000 yılı Dördüncü Bahar Sempozyumunda yaptıkları toplantı raporlarını bulacaksınız.

TPD Bilimsel Çalışma Birimlerinin kuruluş gerekçesi, ülkemizin değişik kurum ve bölgelerinden meslektaşlara, bilimsel bir ilgi odağı etrafında ortak çalışma zemini sunabilmektir; böylelikle meslektaşlar arası bilimsel etkileşimin artırılması ve kurumsal

sınırların aşılması amaçlanıyordu. Her birimin eşit düzeyde etkinlik gösterememesinin, hem ilgi alanlarının özelliklerinden, hem de katılanların sayısından ve motivasyonundan gelen farklılıklara bağlı olması doğaldır. Genel olarak en sık yapılan çalışma, ulusal kongreler ve bahar sempozyumları başta olmak üzere, çeşitli bilimsel toplantılarda panel, konferans benzeri etkinlikler düzenlemek biçiminde gelişmektedir. Bu etkinliklerde dikkati çeken genel bir özellik, katılanların farklı kurum ve farklı mesleki deneyim düzeylerinden olmalarıdır. Bazı Bilimsel Çalışma Birimlerinin ise, eğitim etkinlikleri yanında, başka önemli etkinliklerde de bulduklarını görüyoruz. Örneğin, Şizofreni ve Diğer Psikotik Bozukluklar Birimi, Duygudurum Bozuklukları Birimi, İnsan Hakları ve Etik Birimi, Afet Psikiyatrisi Birimi gibi birimler araştırma düzenleme, tedavi yönergeleri hazırlama, yasa taslağı hazırlama, olası afetlerde yürütülecek ruh sağlığı hizmetlerine hazırlanma gibi çalışmalar yürütüyorlar. Bilimsel Çalışma Birimlerinin son raporları topluca gözden geçirildiğinde, üç yıl içinde, bu birimlerin yaptıkları etkinliklerin hiç de azımsanmayacak bir düzeye ulaştığı görülüyor.

Önümüzdeki dönemde çözüm bekleyen en önemli sorunlar, Bilimsel Çalışma Birimlerinin çalışmalarını, ülke düzeyinde o konuyla ilgilenen hemen tüm meslektaşları kapsayacak biçimde genişletebilmeleri ve gerektiğinde maddi kaynaklara kolayca ulaşabilmeleridir. Ayrıca, yakın gelecekte, Dünya Psikiyatri Birliği, Avrupa Psikiyatri Birliği gibi uluslararası meslek örgütlerinin benzer bilimsel konulardaki çalışma birimleriyle ortak etkinlikler düzenlenmesi de gündeme gelebilecektir.

TPD Bilimsel Çalışma Birimleriyle ilgili öneri ve eleştirilerin hem TPD Merkez Yönetim Kurulu'na hem de ilgili birim koordinatörlerine iletilmesi, bu birimlerin çalışmalarına olumlu katkı sağlayacaktır.

Web sitesi haberleri

Türkiye Psikiyatri Derneği web sitesi yenilenmiş haliyle hizmete giriyor. Site içinde dernek haberleri, yurt içi ve yurt dışı psikiyatri dünyası ile ilgili tüm gelişmeleri bulabileceksiniz. Site artık çok hızlı güncellenmeyi sağlayacak bir online modül ile güçlendirildi. Bu modül sayesinde daha güncel ve her konuda bilgi ulaştırabilen bir site haline gelmeyi planlıyoruz.

Her hafta sizlere sitede bulabileceğinizle ilişkili bir mektup gönderilecektir. Mektup içeriğinde aynı zamanda psikiyatri dünyasından haberlere de yer vereceğiz. Eğer internet bağlantınız olmasına rağmen size bu mektuplar ulaşmıyorsa, lütfen bizimle bağlantı kurun. Mektupları istemiyorsanız, sizi istediğiniz zaman listeden çıkarabiliriz.

Web sitesi hizmetlerini yine arkadaşımız Dr. Ali Saffet Gönül götürecektir. Her türlü istek ve dilekeleriniz yanında sitede yer almasını istediğiniz duyuru ve yazıları kendisine gönderebilirsiniz.

Site adresi : www.psikiyatri.org.tr

E posta : webmaster@psikiyatri.org.tr

Türkiye, dünya psikiyatri birliği bölgesel toplantısı'na ev sahipliği yapacak Levent Küey

Dünya Psikiyatri Birliği (DPB; World Psychiatric Association: WPA) dünyadaki psikiyatri meslek örgütlerinin bir üst örgütü, deyim yerindeyse şemsiye örgütü. Dünya ülkelerinin sosyo-ekonomik, kültürel çeşitliliği, sağlık ve özellikle ruh sağlığı alanında yüzleştiği sorunların yaygınlığı ve bunların çözümündeki güçlükleri göz önüne alırsak, böylesi bir

şemsiye örgütün önemi daha da iyi anlaşılıyor.

Uluslararası psikiyatri topluluğu içinde ciddi saygınlığı olan bu birlik, üç yılda bir Dünya Psikiyatri Kongresi düzenliyor. 1996'da Madrid'de, 1999'da Hamburg'da yapılan bu kongre 2002'de Japonya'da yapılacak. DPB ayrıca, psikiyatri alanında çeşitli ülkeler arası etkileşimi arttırmak üzere, bölgesel kongre (WPA Regional Congress) ve bölgesel toplantıları (WPA Regional Meeting) yerel psikiyatri örgütleriyle birlikte gerçekleştiriyor; zaman zaman ulusal düzeyde düzenlenen bilimsel etkinliklere resmi destek veriyor. 1998'de, 36. Ulusal Psikiyatri Kongresi öncesinde düzenlenen bir günlük "Dünyada Kültür ve Tanı" uluslararası sempozyumu DPB'nin bu türden bir desteği ile yapılmıştı. DPB'nin, özellikle Madrid Kongresinden bu yana, etkinliklerini Kuzey Amerika ve Avrupa sınırları dışına taşımaya, dünyamızdaki kültürel çeşitliliğin psikiyatrye yansımalarını daha çok kucklamaya özen gösterdiğini gözluyoruz.

Ülkemiz psikiyatri topluluğu, 2001 yılında, dünya psikiyatri topluluğu ve DPB ile ilişkilerini geliştirme yönünde, daha da önemli bir etkinliğe hazırlanıyor. DPB'nin kurucu ve resmi üyesi olan Türk Nöropsikiyatri Derneği ve üyelik başvurusunu yapmış olan Türkiye Psikiyatri Derneği'nin, DPB ile ortaklaşa düzenleyecekleri DPB Bölgesel Toplantısı 24-29 Nisan 2000'de Antalya'da yapılacak. Türkiye Psikiyatri Derneği'nin yıllık toplantısı olan Bahar Sempozyumları-5, DPB Bölgesel Toplantısı'na (WPA Regional Meeting) ev sahipliği yapacak. Bu toplantının ülkemiz psikiyatri topluluğu ile dünya psikiyatri topluluğu arasındaki bilimsel ilişkileri geliştirip çeşitlendireceğine inanıyoruz.

"Psikiyatri: Kültürlerarası bir Köprü" ana temasıyla düzenlenecek olan bu toplantıya, ülkemiz ruh sağlığı çalışanlarının yaygın katılımı ve verecekleri etkin destek, psikiyatrinin değişik ülkeler arasında, gerçekten de bilimsel ve kültürel bir köprü işlevi gördüğünün somut bir göstergesi olacaktır.

İstanbul şubesinden sağlık bakanlığına dilekçe

Cem Ataklı

Temmuz 2000 başında gazetelerde çıkan bir haber dikkatimizi çekti. Habere göre, Sağlık Bakanlığı kendi bünyesinde görev yapmakta olan acil servis, yoğun bakım, diyaliz merkezi gibi yerlerde çalışan personelin maaşında % 50 oranında bir iyileştirme planlıyordu. Bize göre, böyle bir iyileştirme gündeme geldiğinde, ilk akla gelmesi gereken gruplardan biri psikiyatri çalışanları, özellikle kapalı servis hizmeti veren kurum çalışanları, idi. Çünkü;

- 1.** Ruh sağlığı ve hastalıkları hastanelerinde çalışan personel (hekim, hemşire, yardımcı sağlık personeli) ciddi risk altında çalışmaktadır. Bu riskler arasında can güvenliği de vardır.Güvenlik hizmetleri yetersizdir. Poliklinik veya acil hizmetlerini yürüten personel akut, eksite psikotik hastalar , alkol veya madde etkisi altındaki kişiler veya ne olduğu bilinmeyen sokaktan bulunmuş kişiler ile baş başa kalmaktadır. Zaman zaman personel azlığı nedeniyle, özellikle gece saatlerinde, 40 - 50 kişinin kaldığı bir kapalı serviste bir hemşire ve bir personel görev yapmaktadır. Bu hastaların gözlemi, gerektiğinde müdahalede bulunulması, tedavilerin uygulanması, servisin temizliği, kahvaltının hazırlanması hep bu ekipten beklenmektedir.
- 2.** Bu hastanelerin hizmet verdiği toplum kesimi göz önüne alındığında, gelir düzeyinin çok düşük olduğu görülmektedir. Bu da ücretsiz ve yeşil kartlı yatışların fazla olmasına neden olmaktadır. Böylece hastalara insanca bir ortam sağlayabilmek için döner sermaye gelirlerinin - ki zaten çok düşük düzeylerde olmaktadır - önemli bir bölümü harcanmaktadır. Dolayısıyla, bu kurumlar personeline en az döner sermaye dağıtabilen kurumlar olmaktadır. Bu durum, çeşitli kurumlarda çalışan psikiyatri personeli arasında önemli gelir farklılıklarına yol açmaktadır.
- 3.** Yukarıda sayılan durumlar, hastane personeli arasında motivasyon kaybına neden

olmakta ve özellikle nitelikli elemanların bir şekilde hastaneden ayrılmasına neden olmaktadır.

Türkiye Psikiyatri Derneği İstanbul Şubesi olarak bu durumları anlatan bir dilekçe ile bakanlığa başvurmanın uygun olduğuna karar verildi. Dilekçenin son bölümünde, başta Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastaneleri olmak üzere, yataklı tedavi hizmetleri vermekte olan psikiyatri kurumlarının bu kapsam içinde değerlendirilmesi talep edildi.

Hem dilekçeyi vermek hem de kendisi de Psikiyatrist olan İstanbul Sağlık Müdürü Dr. Mecit Çalışkan'ın desteğini almak için Dr. Cem Ataklı, Dr. Işın Sayın ve Dr. Sinan Orhan'dan oluşan bir heyet ile Sağlık Müdürü ziyaret edildi. Sıcak bir ortamda yapılan görüşme sonunda, dilekçenin Sağlık Müdürlüğü'nün olumlu görüş bildiren bir üst yazı eşliğinde Bakanlığa gönderileceği bildirildi.

Bu girişimden haberdar etmek ve destek istemek için Türkiye Psikiyatri Derneği Genel Merkezine de bilgi verildi.

Afet psikiyatrisi bilimsel çalışma birimi koordinasyon kurulu'ndan bildirilmiştir

Bütün meslektaşlarımıza duyurulur:

Bir sonraki afette hazırlıksız yakalanmamak için neler yapılması gerektiği konusunda çalışmalarını sürdüren koordinasyon kurulumuz, Türk Tabipleri Birliği - Olağanüstü Koşullarda Sağlık Hizmetleri Komisyonu ile bir ortak toplantı planlamıştır.

"Bir Afet Sırasında ve Sonrasında Psikiyatristin Rolü" konulu, 2 ya da 3 gün sürecek bir çalışma grubu şeklinde yapılması planlanan toplantının Kasım 2000'de, İzmir'de yapılması kararlaştırılmıştır. Katılımcı sayısı 20- 25 Kişiyile sınırlı tutulacak olan toplantıda bir senaryo üzerinde uygulama denemesi ve değerlendirmesi de yer alacaktır.

Ayrıntılı program, konaklama vb. koşulları Ekim 2000 içinde belirlenecektir.

Önerileri olan, çalışmaya katılmayı düşünen, ilerde belirlenecek ayrıntılar hakkında bilgi almak isteyen meslektaşlarımızın 30 Eylül 2000 tarihinden önce başvuru adresine ya da e - posta adresine adlarını bildirmelerini rica ederiz.

Saygılarımızla,

APBÇB Koordinasyon Kurulu
Adına Doç. Dr. Mustafa Sercan

Başvuru Adresi:

Halaskargazi Cad. 286 / 9 Kent Ap. A- Blok
Şişli / İstanbul

e-posta Adresi: msercan@isbank.net.tr

Dr. Özge'nin öyküsü

Derneğimiz Ankara şubesi yönetim kurulu üyesi Dr. Özge Yenier Duman hakkında tutuklu hastayı jandarmalar eşliğinde muayene etmeyi reddettiği için dava açıldı. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniğinde asistan olarak çalışan Dr. Özge Yenier Duman geçtiğimiz mart ayında polikliniğe getirilen bir tutukluyu muayene etmeyi

güvenlik güçlerinin odadan çıkmamaları üzerine hasta mahremiyetinin korunması ilkesinin çiğnendiği gerekçesiyle reddetti. Bir süre sonra Ankara Merkez Kapalı Cezaevi Jandarma Komutanlığı' nın şikayeti üzerine Ankara İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Dr. Özge Yenier Duman hakkında soruşturma başlatıldı.

Soruşturmanın ardından İdare Mahkemesi de görevi ihmal suçlamasıyla dava açtı. Dr. Özge Yenier Duman' ın mahkemeye yaptığı itiraz reddedildi. Dr. Özge savunmasında tutuklu ve hükümlü hastaların muayenesine ilişkin ulusal ve uluslararası belgelere dayanan meslek etik ilkelerine uygun davrandığını ve mahkemenin olumlu sonuçlanacağına inandığını söyledi. İlk duruşması 16 Kasım 2000 günü saat 09:00da 12.Asliye Ceza Mahkemesinde yapılacak davanın sanığı Dr. Özge Yenier Duman aynı zamanda Ankara Tabip Odası Etik Komisyon üyesi olarak çalışmaktadır.

6. Tıpta uzmanlık eğitimi kurultayına çağrı

Raşit Tükel

İlki 1994 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde düzenlenen Tıpta Uzmanlık Eğitimi Kurultaylarının altıncısı, 4-5 Kasım 2000 tarihlerinde İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Konferans Salonunda yapılıyor.

Türk Tabipleri Birliği-Uzmanlık Dernekleri Koordinasyon Kurulu (TTB-UDKK) ve İzmir Tabip Odası tarafından birlikte düzenlenen ve tüm meslektaşlarımızın davetli olduğu kurultayda, ilk toplantı "Şef ve Şef Yardımcılığı Sınavları, Eğitim Hastanelerinde Yeni Düzenlemeler" başlığını taşıyor. Aynı gün, forum olarak düzenlenen ve TTB, UDKK, YÖK ve Sağlık Bakanlığı temsilcilerinin davetli olduğu ikinci toplantıda, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yasallaşma aşamasına gelmiş olan "Tıpta Uzmanlık Tüzüğü Taslağı" tartışılacak. Kurultayın ikinci günü, "Tıp Kongreleri" konusuna ayrılmış bulunuyor.

Panel olarak düzenlenen toplantıda şu alt başlıklar üzerinde konuşulacak: "Nasıl/Niçin Kongre Düzenliyoruz?", "Tıp Kongrelerinin Finansmanı ve Katılım Sorunu", "Kongrelerin Etik Boyutu ve İlaç Endüstrisinin Konumu", "STE-Kredilendirmesi ve Türkiye'de Kongreler". Kurultayda poster sunumuna da yer verilmiş olup, özetlerin son gönderilme tarihi 15.10.2000 olarak belirlenmiştir.